

Кузьменко С.О., студентка

Науковий керівник: Соболь О.І., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

НАСИЛЬСТВО ЯК СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ

Проблема насильства у суспільстві є однією з найгостріших проблем усього людства. В умовах сучасності, коли, з одного боку, відбувається становлення нової української державності, а з іншого, – виникає зіткнення з проблемами глобалізації, що породжують, у тому числі, тероризм, захоплення заручників, торгівлю людьми, використання рабської праці та інші насильницькі діяння, залишається незмінним інтерес до насильницької поведінки людей. У кримінальному законі, як на дзеркальній поверхні, повинні відобразитися ті форми суспільно небезпечного насильства, які потребують охорони засобами кримінального права.

Насильство є способом вчинення значної кількості злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України: від «класичних» злочинів проти життя та здоров'я (умисне вбивство, умисні тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості, доведення до самогубства, побой та мордування, катування, погроза вбивством) до злочинів, передбачених іншими розділами Кримінального кодексу.

Різноманітні аспекти злочинного насильства щоразу більше привертають увагу не лише юристів, а й представників інших галузей знань: психології, філософії, соціології та інших наук. Поступово виникла наука про насильство – віолонтологія.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає «насильство» у двох значеннях: «1. Застосування фізичної сили до кого-небудь.

2. Застосування сили для досягнення чого-небудь; примусовий вплив на когось, щось» [1, с. 735]. Аналогічні визначення терміну «насильство» містяться у «Тлумачному словнику української мови» та «Словнику української мови» [2, с. 184].

У юридичній енциклопедії насильство трактується як «навмисний вплив однієї людини на іншу, проти волі останньої, що спричиняє цій особі фізичну, моральну, майнову шкоду або містить у собі загрозу заподіяння зазначеної шкоди зі злочинною метою» [3, с. 68].

Соціологи називають насильством «застосування сили чи різного роду погроз стосовно певних соціальних суб'єктів або їх власності з метою залякування і примусу до певних дій». У Короткому енциклопедичному довіднику із соціальної роботи насильство визначається як «примус (дія), що здійснюється індивідом або групою осіб для досягнення поставленої мети і який пов'язаний з прямим нанесенням фізичної, психологічної або моральної шкоди іншій особі або з погрозою такого нанесення» [4, с. 287].

Виходячи з наведених визначень, насильство в його етимологічному розумінні співставляється або із застосуванням примусу до іншої особи з метою заставити її щось зробити або просто із застосуванням фізичної сили до іншої особи. Однак цього явно недостатньо для розуміння поняття «насильство» в кримінально-правовому аспекті.

Аналіз різноманітних існуючих підходів до поняття насильства дозволяє визначити найбільш істотні його ознаки:

- 1) насильство здійснюється проти або поза волею потерпілого;
- 2) насильство пов'язане з фізичним та/або психічним впливом на потерпілого;
- 3) застосування насильства може заподіяти шкоду потерпілому;
- 4) насильство може бути як засобом досягнення мети, так і метою.

Насильницьке діяння, як форма злочинної поведінки, повинне відповідати ознакам злочину, передбаченим у ч.1 ст.11 КК України, тобто бути суспільно небезпечним, винним і передбаченим КК України.

Стосовно того, чи є насильство суспільно-небезпечним і протиправним у кримінально-правому розумінні на даний час існують різні точки зору. Згідно однієї з них, поняття насильство охоплює і ті випадки, коли особа вчиняє правомірні дії із застосуванням фізичної сили чи примусу. Зокрема, правомірним насильством вважаються дії, спрямовані на захист від суспільно небезпечного посягання без перевищення меж необхідної оборони.

З іншої сторони висловлюється точка зору, що насильство існує тільки, коли фізична сила чи інші засоби впливу на особу проти або за відсутності її волі застосовуються всупереч закону. Насильство може бути тільки протиправним [5, с. 106].

Відносно такої ознаки, як винність, яка притаманна всім злочинам, в контексті злочину, що вчиняється із застосуванням насильства, слід уточнити положенням про виключно умисний характер даного діяння, яке вчиняється проти волі потерпілого. Злочинне діяння це, перш за все усвідомлений, вольовий акт поведінки людини, спрямований зовні, що формується під впливом певних мотивів та спрямований на досягнення конкретної мети.

Як вже зазначалося, насильницьке діяння, як форма злочинної поведінки, повинне бути передбаченим КК України, тобто протиправним. Саме передбачення того чи іншого насильницького діяння КК України дає можливість відмежовувати кримінальне насильство від легітимного насильства (виховного примусу, законного покарання, заподіяння шкоди за обставин, що виключають злочинність діяння тощо) та інших незлочинних форм насильства [6, с. 149].

Таким чином, злочин, що вчиняється із застосуванням насильства можна визначити як передбачене Кримінальним кодексом України суспільно небезпечне умисне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину, що скоюється або супроводжується спричиненням фізичної шкоди іншій людині чи створенням загрози спричинення такої шкоди всупереч її волі.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / [уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728, [1] с.
2. Словник української мови: редакція словників (в 11 т.) / ред. Тому В.О.Винник, Л.А.Юрчук. – Т.5. – К. : Видавництво «Наукова думка», 1975. – 840 с.
3. Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученко та ін. – К.: Українська енциклопедія, 2002. – Т. 4: Н–П. – 720 с.
4. Соціальна робота. Короткий енциклопедичний словник / авт. кол. В.П. Андрущенко, В.П. Бех, В.А. Башкіреєв. – К.: ДЦССМ, 2002. – 536 с.
5. Бужор В.Г. К вопросу об определении общего понятия насилия / В.Г. Бужор // Криминология и организация профилактики преступлений: Сб. науч. тр. – М., 1992. – С. 106-108.
6. Ігнатов О. М. Насильство як спосіб вчинення злочину: поняття та сутність / О. М. Ігнатов // Форум права. – 2010. – № 3. – С. 144–151 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-3/10iomptc.pdf>

Кукуш Є.К., студентка

Науковий керівник: Скок О.С., к.ю.н.,

викладач кафедри кримінально-правових

дисциплін юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет

внутрішніх справ)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННУ ЛІКУВАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Конституція України гарантує кожній людині основні права і свободи, одним з яких є право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне